บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และนำเครื่องมือดังกล่าวไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น ซึ่งตัวแปรปัจจัย 3 ตัว ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านองค์กร วัดจากตัวแปร 4 ตัว ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การเสริมแรง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการบริการความรู้ 2) ปัจจัยด้านบุคคล วัดจากตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ สมรรถนะของผู้แบ่งปันความรู้ และสมรรถนะของผู้รับความรู้ และ 3) ปัจจัยด้านสังคม วัดจากตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม และพลังร่วม สำหรับตัวแปรตาม ได้แก่ การแบ่งปันความรู้ โดยวัดจากตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้โดยนัย และพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร และกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2549 จำนวน 414 คน ประกอบด้วยครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 198 คน และครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 177 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (2-stage random sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบเติมคำ ตอนที่ 2 ระดับการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และนำเครื่องมือดังกล่าวไปดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยดัชนีวัดความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) ตรวจสอบ

ความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้วยสถิติต่าง ๆ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล เพื่อนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษา และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม LISREL

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า มีครูที่สังกัดในสถานศึกษาในเขตพื้นที่ 1 2 และ 3 ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน โดยสังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่มากที่สุด ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งมีการนำการจัดการความรู้มาใช้ภายในสถานศึกษา และ ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 51-60 ปี เป็นครูที่วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด เป็นครูที่สอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน โดยกระจายอยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 21 - 30 ปี นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง โดยมักมีการแบ่งปันความรู้โดยนัยกับเพื่อนร่วมงานแบบเผชิญหน้ากัน และสำหรับการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน มักเป็นการแบ่งปันความรู้กันโดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ผลการวิเคราะห์การแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีการแจกแจงข้อมูลในลักษณะเบ้ซ้าย และโด่งกว่าการแจกแจงแบบโค้งปกติ แสดงว่าข้อมูลส่วนใหญ่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย และมีการกระจายของข้อมูลน้อย

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในทางบวก โดยมีขนาดตั้งแต่ .04 ถึง .78 และมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นคู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเทคโนโลยีสารสนเทศ และสมรรถนะของผู้แบ่งปันความรู้ และนอกจากนี้พบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้

4. ผลการวิเคราะห์ระดับการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้โดยนัยและระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจนอยู่ในระดับมาก ทั้งในเรื่องของความคิดเห็น ทักษะความชำนาญ รวมถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยมีระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้โดยนัยสูงกว่าระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน ทั้งนี้ ครูมีการแบ่งปันความรู้กันในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นครูมากที่สุด และแบ่งปันความรู้กันประเด็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารน้อยที่สุด

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = 17.83, p = .47, df = 18, GFI = .99, AGFI = .97, RMR = .02) และเมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง .32 ถึง .73 โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก โดยปัจจัยด้านบุคคลกับปัจจัยด้านสังคมมีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ และปัจจัยด้านองค์กรกับปัจจัยบุคคล มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด

และเมื่อพิจารณาโมเดลของการแบ่งปันความรู้ พบว่า ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสังคมสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการแบ่งปันความรู้ได้ร้อยละ 49 ทั้งนี้ มีเพียงปัจจัยด้านสังคมเท่านั้นที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญโดยปัจจัยด้านสังคมส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อการแบ่งปันความรู้ของครู แสดงว่า ทั้งในเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม และการร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้การแบ่งปันความรู้ของครูภายในสถานศึกษาสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ระดับการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษาที่พบว่าในภาพรวม ครูมีระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้อยู่ในระดับมาก โดยครูมีระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้โดยนัยสูงกว่าระดับพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน อาจเป็นเพราะว่า ความรู้ที่ใช้อยู่ในองค์กรส่วนใหญ่เป็นความรู้โดยนัยมากกว่าความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งมีอัตราส่วนถึง 80: 20 (วิจารณ์ พานิช, 2546) โดยครูมีการแบ่งปันความรู้กันในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นครูมากที่สุด ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู จรรยาบรรณ และกฎหมายทางการศึกษา อันเป็นข้อกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูที่ครูจะต้องยึดถือประพฤติปฏิบัติ ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง รวมถึงการได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม (คุรุสภา, 2548) และสำหรับผลการวิจัยที่พบว่า ประเด็นความรู้ที่ครูมีการแบ่งปันความรู้กันน้อยที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สาเหตุอาจเนื่องมาจาก การที่ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (สาโรจน์ สอาดเอี่ยม, 2550) และการที่ครูใช้เอกสารประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ในการเรียนการสอนเป็นหลัก จึงทำให้ครูมีการแบ่งปันความรู้กันในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มากเท่าที่ควร

2. เมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านองค์กร จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยรวมของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในทุกข้อคำถาม แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารต่างให้ความสำคัญของการแบ่งปันความรู้ของครู โดยมุ่งเน้นให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงผู้บริหารมีการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้และเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจาก โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารจะเป็นผู้ริเริ่มในการนำการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กร และในการดำเนินการจัดการความรู้นั้น ผู้บริหารจะมีหน้าที่อำนวยความสะดวก รวมถึงเป็นผู้ดำเนินการจัดการให้เกิดการจัดการความรู้ในองค์กรให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (วันทนา เมืองจันทร์, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับประพนธ์ ผาสุขยืด (2548) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตนเป็นผู้จัดการความรู้ที่ดี โดยการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งการแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ในขณะที่ตัวแปรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจาก ครูมีโอกาสพบปะพูดคุยกันแบบเผชิญหน้าอยู่เสมอ และใช้เอกสารประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ในการเรียนการสอนเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ที่พบว่า โดยส่วนใหญ่ครูมีการแบ่งปันความรู้โดยนัยกับเพื่อนร่วมงานแบบเผชิญหน้ากันถึงร้อยละ 72.83 และครูมีการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจนในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ถึงร้อยละ 71.21 ทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงไม่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแบ่งปันความรู้เท่าที่ควร โดยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ในการแบ่งปันกันน้อยที่สุด คือ โทรสาร และอินเทอร์เน็ต อาจเนื่องมาจาก การใช้โทรสารในปัจจุบันไม่ได้รับความนิยม หรือนิยมใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารกันระหว่างองค์กรเป็นส่วนใหญ่ และสำหรับเทคโนโลยีในด้านอินเทอร์เน็ตที่ไม่ได้รับความนิยมเช่นกัน อาจเนื่องมาจากสภาพปัญหาของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ได้แก่ การที่ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการขาดการอบรม ขาดผู้แนะนำและให้คำปรึกษา หรืออาจเกิดจากปัญหาด้านสถานศึกษามีงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้ขาดเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น (สาโรจน์ สอาดเอี่ยม, 2550) ในขณะที่ครูมีการใช้โทรศัพท์ในการแบ่งปันความรู้กันสูงสุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะโทรศัพท์เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ใช้งานง่าย สะดวก และรวดเร็วที่สุด รวมถึงเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารแบบสองทาง อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเพียงเครื่องมือในการสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้เท่านั้น เพราะถ้าไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแล้ว การแบ่งปันความรู้ ก็สามารถเกิดขึ้นได้ แต่หากมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาร่วมสนับสนุน ก็จะยิ่งทำให้การแบ่งปันความรู้เกิดขึ้นได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้น (Davenport and Prusak, 1999; Lexicon, 2001)

3. เมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านบุคคล จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยรวมของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ตัวแปรสมรรถนะของผู้รับความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรสมรรถนะของผู้แบ่งปันความรู้ อาจเป็นเพราะวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่จะต้องแสวงหาความรู้และเปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ดังจะเห็นได้จากข้อคำถามในเรื่องของการเป็นผู้แสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี การนำความรู้ที่ได้รับและเรียนรู้จากผู้อื่นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการเป็นผู้เปิดใจยอมรับฟังผู้อื่นหรือเปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และสำหรับสิ่งที่เป็นอุปสรรคสำหรับครูทั้งในฐานะที่เป็นผู้แบ่งปันความรู้และเป็นผู้รับความรู้ คือ การมีอุปสรรคในการแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลที่มีพื้นฐานหรือความชำนาญแตกต่างกัน เนื่องจากการที่บุคคลที่มีพื้นฐานหรือความชำนาญที่แตกต่างกัน เช่น ในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทัศนคติ จะก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้แบ่งปันความรู้และผู้รับความรู้ ทำให้การสื่อสารของทั้ง 2 ฝ่ายเกิดการรับรู้และความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร หงษ์เจ็ด และคณะ (2550) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างของบุคคล เช่น ความรู้ ประสบการณ์ อายุ ความถนัด ความสามารถ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาดจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของบุคคล

4. เมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านสังคม จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยรวมของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ตัวแปรพลังร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าตัวแปรเครือข่ายทางสังคมอยู่เล็กน้อยเท่านั้น โดยจะเห็นได้ว่าในด้านเครือข่ายทางสังคมของครูในการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากครูมีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาแผนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ เป็นต้น (คุรุสภา, 2548) จึงทำให้ครูไม่มีการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มกันที่จะนำความรู้ต่าง ๆ มาแบ่งปันกัน แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าครูจะมีการแบ่งปันความรู้กันน้อย เนื่องจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่า โดยส่วนใหญ่ครูมีการแบ่งปันความรู้กันอยู่ในระดับมาก แต่การแบ่งปันความรู้ที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ เช่น การแบ่งปันความรู้กันในขณะการปฏิบัติงาน การพบปะพูดคุยกันในห้องพักครู เป็นต้น นอกจากนี้ ในด้านพลังร่วม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน แต่ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครูกลับมีการปฏิบัติงานคนเดียวมากกว่าการปฏิบัติงานร่วมกับเป็นทีมนั้น อาจเนื่องมาจากภารกิจหลักของครู คือ การสอน ทำให้โอกาสที่ครูจะได้ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมจึงมีไม่มาก อย่างไรก็ดี หากครูได้มีโอกาสได้ปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน ครูจะให้ความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานกันเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่า ในการปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานครูจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ มีการแสดงความคิด ความรู้ ความสามารถของตนเอง และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงยอมรับในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาจากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และมีการปรับตัวเข้าหาเพื่อนร่วมงาน มีความเห็นอกเห็นใจ มีน้ำใจ และให้เกียรติเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งพลังร่วมดังกล่าวนี้ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

5. จากผลการวิจัยพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านสังคมเท่านั้นที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญ โดยส่งผลโดยตรงทางบวกต่อการแบ่งปันความรู้ของครู ซึ่งหมายความว่าทั้งในเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม และการร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้การแบ่งปันความรู้ของครูภายในสถานศึกษาสูงขึ้น เนื่องจาก ในการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมย่อมทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้ขึ้นเองโดยธรรมชาติของการปฏิบัติงาน รวมถึงการมีความสัมพันธ์กันรู้จักกันจนเกิดความใกล้ชิด สนิทสนมกันภายในสังคม ย่อมทำให้ครูเกิดการพูดคุย ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้กันมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ว่า ปัจจัยด้านสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ การมีเครือข่ายทางสังคม การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสร้างสัมพันธ์และความคุ้นเคยระหว่างบุคคล การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ความร่วมมือร่วมใจกัน และเปิดใจกัน เป็นต้น (Swart and Wild, 2000; Super et. al, 2002; Kim and Lee, 2004; Ngoc, 2004; Barnard, 2005; Chaudhry, 2005; Wah and Loh, 2005 และ Yun and Allyn,

2005) และสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2546) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ ความพยายามในการจัดการความรู้จะไม่ประสบผลสำเร็จ และพฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติ มีผลต่อการแบ่งปันความรู้ โดยประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคมมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยทั้ง 3 ด้าน จะพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสังคม รองลงมาคือ ปัจจัยด้านบุคคล โดยที่ปัจจัยด้านองค์กรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด นั่นหมายความว่า การที่ครูจะมีการแบ่งปันความรู้กันหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการที่ครูได้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ด้วย หากมีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก จนเกิดความไว้วางใจกัน ยิ่งจะทำให้ครูมีการแบ่งปันความรู้กันสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ การแบ่งปันความรู้กันระหว่างครูนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ครูปฏิบัติเองด้วยความเต็มใจและสมัครใจ โดยครูมองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการแบ่งปันความรู้นั้นด้วยตัวของครูเอง และไม่มองว่าการแบ่งปันความรู้กันนั้นทำให้เสียเวลาหรือเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานแต่อย่างใด ซึ่งถึงแม้ว่าครูจะมีความรู้มากเพียงใด หรือผู้บริหารจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนในสิ่งที่จำเป็นต่อการแบ่งปันความรู้ให้แก่ครู ทั้งในเรื่องของภาวะผู้นำของผู้บริหาร การเสริมแรง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการบริการความรู้ มากเพียงใด แต่หากครูไม่เต็มใจและสมัครใจที่จะปฏิบัติ การแบ่งปันความรู้กันระหว่างครูก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547) ที่กล่าวว่า การแบ่งปันความรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้ให้ความรู้สมัครใจที่จะแบ่งปันให้กับผู้อื่นเท่านั้น ไม่สามารถบังคับให้มีการแบ่งปันกันได้ เพราะแม้จะบังคับก็จะทำให้แบ่งปันความรู้เป็นไปอย่างไร้ประโยชน์ เนื่องจากความรู้ที่นำมาแบ่งปันกันนั้นจะเป็นความรู้ที่ไม่สมบูรณ์ หรือไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม สาเหตุของการที่มีเพียงปัจจัยด้านสังคมด้านเดียวที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้นั้น อาจเนื่องมาจากข้อคำถามที่วัดปัจจัยด้านสังคมในตัวแปรพลังร่วม ค่อนข้างมีความเชื่อมโยงและแสดงถึงการปฏิบัติงานซึ่งบ่งชี้ถึงแบ่งปันความรู้ของครู สำหรับปัจจัยทางด้านองค์กรนั้น อาจเป็นเพราะในเรื่องของตัวแปรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นการวัดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ใช้ในการแบ่งปันความรู้ของครู ซึ่งอาจไม่บ่งชี้ถึงการบริหารจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร นอกจากนี้ บางข้อคำถามของปัจจัยด้านบุคคล อาจมีความเชื่อมโยงกับการวัดการแบ่งปันความรู้ของครู จึงทำให้มีเพียงปัจจัยด้านสังคมด้านเดียวเท่านั้นที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการเรียนรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศให้สูงขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ผลการวิจัยที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นประเด็นที่ครูมีการแบ่งปันกันน้อยที่สุด รวมถึง ครูมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารน้อยที่สุดเช่นกัน

2. จากข้อค้นพบที่ว่า ครูมีอุปสรรคในการแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลที่มีพื้นฐานหรือความชำนาญแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้มากขึ้น เพื่อลดการเกิดช่องว่างระหว่างบุคคล ทำให้ครูได้มีความรู้ที่ใกล้เคียงกัน โดยอาจมีการจัดการอบรม สัมมนาทางวิชาการ หรือการจัดการอบรมทักษะการถ่ายทอดความรู้ ทักษะในการการเรียนรู้ที่เกิดจากการฟังและการปฏิบัติ เป็นต้น

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้านสังคมส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูมีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เช่น การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมทางความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ครูที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้เกิดการรวมกลุ่มกันและเกิดการแบ่งปันความรู้ร่วมกัน หรือการจัดกิจกรรมสันทนาการเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กันระหว่างครู รวมทั้งผลักดันและส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเป็นทีม เกิดความเกื้อกูล มีน้ำใจ และมุ่งสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้การแบ่งปันความรู้สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวัดการแบ่งปันความรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วัดจากตัวแปรพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้โดยนัย และพฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวัดตัวแปรตามที่มีรายละเอียดมากขึ้น เช่น วัดตัวแปรตามจากความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูในเรื่องต่าง ๆ หรือนำความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูมาประยุกต์รวมกับประเภทของความรู้ ทั้งความรู้โดยนัยและความรู้ที่ชัดเจน หรือนำกระบวนการของการแบ่งปันความรู้ทั้ง 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Poufelt and Petersen (2005) ซึ่งประกอบด้วย การเก็บสะสมความรู้ การกระจายความรู้ การจัดแสดงความรู้

การถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการใช้ความรู้ร่วมกัน มาใช้เป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครู

2. จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วัดตัวแปรปัจจัยด้านองค์กร ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล และตัวแปรปัจจัยด้านสังคม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาตัวแปรปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากการศึกษาในครั้งนี้ หรือปรับใช้โมเดลตามแนวคิดของนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป เช่น แนวคิดของ Gibbert and Krause (2002 อ้างถึงใน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547) ที่แบ่งปัจจัยออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านบุคคล (2) ด้านส่วนรวม/โครงสร้าง และ (3) ด้านค่านิยม/วัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการตรวจสอบข้อคำถามของตัวแปรว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นตัวบ่งชี้ตามโครงสร้างของตัวแปรหรือไม่ และเมื่อได้โครงสร้างของแต่ละตัวแปร จึงตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแต่ละปัจจัยอีกครั้ง

4. ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการแบ่งปันความรู้ของครูในสถานศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น ในการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

5. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา และกำหนดสัดส่วนตามขนาดสถานศึกษาด้วยสัดส่วนที่เท่ากัน จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นของสถานศึกษาขนาดใหญ่ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการกำหนดสัดส่วนไม่เท่ากันในทุกขนาดสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ไม่เป็นข้อมูลของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

6. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกในระดับต่าง ๆ เช่น จำแนกตามโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และภูมิภาค และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์พหุระดับ เพื่ออธิบายถึงความแตกต่างของการแบ่งปันความรู้เกิดขึ้น

7. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเก็บกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น และนำมาตรวจสอบความตรงของผลการวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงข้ามกลุ่มจากกลุ่มประชากรเดียวกัน หรือการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เป็นต้น